

Reetta-Kaisa Vento

PORI FOLK -KAUPUNKIFESTIVAALIN ESTEETTÖMYYS JA
SAAVUTETTAVUUS

Fysioterapian koulutusohjelma
2013

PORI FOLK -KAUPUNKIFESTIVAALIN ESTEETTÖMYYS JA SAAVUTETTAVUUS

Vento, Reetta-Kaisa
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Fysioterapian koulutusohjelma
Toukokuu 2013
Ohjaaja: Keckman, Marjo
Sivumäärä: 42
Liitteitä: 3

Asiasanat: esteettömyys, saavutettavuus, kartoitus, ICF

Tässä opinnäytetyössä kartoitettiin Pori Folk -kaupunkifestivaalin esteettömyyttä ja saavutettavuutta. Kulttuuri tulisi olla kaikille saavutettavaa. Pori Folk osallistui Kulttuuri saavutettavaksi Satakunnassa -hankkeeseen ja sitä kautta halusi kiinnittää huomiota tapahtumansa esteettömyyteen ja saavutettavuuteen. Tarkoituksena oli tarkastella nykytilaa ja antaa mahdollisia muutosehdotuksia. Pori Folk -kaupunkifestivaalin tapahtumapaikkojen kartoitus toteutettiin kesällä 2012.

Kartoitus tehtiin kahdesta tapahtumapaikasta, Korsmanin pihasta sekä Kulttuuritehdas Kehräämöstä. Kartoituksessa käytettiin apuna kartoituskaavaketta. Menetelminä olivat haastattelu sekä ns. osallistuva havainnointi, jossa tutkija on mukana tapahtumassa yhtenä osallistujista. Kartoituksessa ei tehty tarkkoja mittauksia, vaan kartoitus tehtiin havainnoimalla. Havainnot kirjattiin ylös ja tapahtumapaikkoja myös valokuvattiin, jotta raportointi olisi selkeää.

Esteettömyys ja saavutettavuus oli otettu huomioon tapahtuman järjestämisessä. Tiedollinen saavutettavuus oli hyvää ja lasten tapahtumassa lapset oli huomioitu monella tapaa. Henkilökuntaa oli riittävästi ja he auttoivat ja opastivat osallistujia tarvittaessa. Muutostarpeita todettiin vähän. Korsmanin piha asetti esteettömyyteen liittyviä rajoituksia vanhan ja kulttuurihistoriallisesti merkittävän rakennuksen osalta, joten rakenteellisia muutostöitä ei ole aina mahdollista tehdä.

Kulttuuri saavutettavaksi Satakunnassa -hankkeen kautta välitettiin saavutettavuustietoa kulttuurialan toimijoille. Pori Folk -festivaali toimi hyvänä esimerkkinä esteettömyyden ja saavutettavuuden osalta muille Satakunnan alueen tapahtumille. Tämän opinnäytetyön kautta on mahdollista saada vinkkejä eri tavoista parantaa esteettömyyttä ja saavutettavuutta. Lisäksi olemassa olevien esteettömyys- ja saavutettavuusoppaiden käyttö on suositeltavaa myös jatkossa.

ACCESSIBILITY OF PORI FOLK FESTIVAL

Vento, Reetta-Kaisa

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Physiotherapy

May 2013

Supervisor: Keckman, Marjo

Number of pages: 42

Appendices: 3

Keywords: accessibility, ICF, survey

The purpose of this thesis was to survey the accessibility of Pori Folk festival. Culture should be achievable to all. Pori Folk participated in project called 'Kulttuuri saavutettavaksi Satakunnassa' and therefore wanted to take notice of accessibility of the event. The purpose was to observe the present state and to give potential amendments. The surveying of the Pori Folk venues was made in the summer of 2012.

The surveying was carried out in two venues, 'Korsmanin piha' and 'Kulttuuritehdas Kehräämö'. A surveying form was used as a guide. The methods used in this thesis were interview and so called participative observation. It means that the researcher attends the event as one of the participants. The surveying was made by observation and no close measurements were used. Findings were written down and photographs were taken for clear reporting.

Accessibility was taken into account in organizing of the event. Communicational accessibility was well arranged and in the children's event children were taken into account in many ways. There was enough staff and they helped and guided the participants if need be. There was only little need for change. There were some physical accessibility problems with 'Korsmanin piha' because of its old and cultural historic significant building and therefore it is not always possible to do structural alteration work.

'Kulttuuri saavutettavaksi Satakunnassa' project informed the culture sector about accessibility. Concerning accessibility Pori Folk festival was a good example to other events in Satakunta region. This thesis gives hints on how to improve accessibility. Furthermore it is recommended to use existing accessibility guides also in future.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 ESTEETTÖMYYS JA SAAVUTETTAVUUS.....	6
2.1 Saavutettavuuden eri osa-alueet	7
2.2 Lainsäädäntö.....	9
2.3 Esteettömyyden kartoittaminen	10
2.4 Tutkimuksia.....	10
3 TOIMINTAKYKY	11
3.1 ICF-toimintakykyluokitus	11
3.2 Toimintakyky, ympäristö ja ympäristötekijöiden mittaaminen	14
4 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS	15
5 TOTEUTUS JA MENETELMÄT	15
5.1 Toteutus	17
5.2 Pori Folk -kaupunkifestivaali	17
5.3 Raportointi.....	18
5.4 Aikataulu	18
6 TULOKSET	18
6.1 Korsmanin piha	19
6.1.1 Kartoitustulokset	20
6.1.2 Haastattelu.....	26
6.1.3 Johtopäätökset ja muutosehdotukset.....	26
6.2 Kulttuuritehdas Kehräämö	27
6.2.1 Kartoitustulokset	28
6.2.2 Haastattelu.....	36
6.2.3 Johtopäätökset ja muutosehdotukset.....	36
7 POHDINTA	37
LÄHTEET.....	40
LIITTEET	

1 JOHDANTO

”Ympäristö tai yksittäinen rakennus on esteetön silloin, kun se on kaikille käyttäjille toimiva, turvallinen ja miellyttävä, ja kun rakennuksen kaikkiin tiloihin ja kerros-tasoihin on helppo päästä. Lisäksi tilat ja niissä olevat toiminnot ovat mahdollisimman helppokäyttöisiä ja loogisia.” (Esteettömyys – Esteittä eteenpäin.)

Esteettömyys on nykyään lähes muotisana. Aiheesta puhutaan paljon ja sitä pidetään tärkeänä. Mielikuva esteettömyydestä laajenee vähitellen. Esteettömyyttä ajatellessa tule muistaa myös muu kuin perinteisesti ajateltu liikkumisen esteettömyys. Myös kuuleminen ja näkeminen voivat kuuluvat fyysisen ympäristön esteisiin. Esteetön ympäristö palvelee kaikkia, sekä pyörätuolilla liikkuvia, mutta myös lapsiperheitä lastenvaunuineen sekä vanhuksia rollaattoreineen. Saavutettavuus ja toimintakyvyn ylläpitäminen liittyvät usein yhteen. Esteetömyydessä ympäristössä pienet toimintakyvyn ongelmat eivät aiheuta avuntarvetta ja ihminen pystyy itse toimimaan. Esteettömyys koskettaa siis meitä kaikkia jossakin elämänvaiheessa. (Rakennetun ympäristön esteettömyyskartoitus 2009, 7; Ruonakoski, Somerpalo, Kaakinen & Kinnunen 2005, 20; Sarja 2002, 24.)

Myös kulttuurikohteet on tehtävä saavutettaviksi, jotta kaikilla olisi mahdollisuus saada elämyksiä. Kulttuuritarjonta on esteetöntä silloin kun erilaiset yleisöt voivat käyttää sitä ja osallistua siihen mahdollisimman helposti ja esteetömyydestä (Opetus- ja kulttuuriministeriö). Esimerkiksi Ruisrock-festivaalin tavoitteena oli vuonna 2012 tehdä tapahtumasta entistä saavutettavampi. Saavutettavuutta parannettiin muun muassa uusilla ja parannetuilla inva-katsomoilla, valaistuksen parantamisella ja alueella kiertävillä yleisillä avustajilla. (Ruisrock 2012.)

Kulttuuri saavutettavaksi Satakunnassa -hankkeen 2011–2012 kautta on nostettu esille eri erityistarpeita tarvitsevat käyttäjäryhmät ja heidän huomioimisensa. Hankkeen tavoitteena on lisätä tietoisuutta saavutettavuudesta kulttuurilaitoksiin, järjestää aiheesta koulutustilaisuuksia sekä kannustaa kulttuurialan toimijoita saavutettavuuden parantamiseen. Hankkeen kautta myös Porin kaupungin järjestämä Pori Folk -

kaupunkifestivaali on kiinnittänyt huomiota saavutettavuuteen. (Kulttuuri saavutettavaksi Satakunnassa -hanke.)

Esteettömyys sai julkisuutta myös kun Satakunnan ammattikorkeakoulun hanke Kaikkien Yyteri voitti huhtikuussa 2012 kansainvälisen Design for All -kilpailun omassa sarjassaan (Kuvaja 2012). Design for All tarkoittaa sitä, että pyritään etsimään keinoja ja strategioita, joilla edistetään ympäristöjen, tuotteiden ja palveluiden käytettävyyttä, saavutettavuutta ja esteettömyyttä kaikille käyttäjille (Suomen Design for All -verkosto).

Tämän opinnäytetyön tilaajana toimii Porin kaupungin kulttuuriasiainkeskus ja työn tarkoituksena on kartoittaa Pori Folk -kaupunkifestivaalin esteettömyyttä ja saavutettavuutta. On nähty tärkeäksi kartoittaa tilannetta ja kiinnittää huomiota mahdollisiin ongelmakohtiin sekä asioihin, jotka ovat jo hyvin ja toimivat. Pori Folk tarjoaa vuosittain tapahtumia ympäri kaupungin keskustaa. Musiikkiesitysten lisäksi tapahtumassa on tarjolla tanssia ja käsitöitä.

2 ESTEETTÖMYYS JA SAAVUTETTAVUUS

Esteettömyyttä ja saavutettavuutta ajatellessa ainoana esteenä ei ole liikkumisesta vaan myös toimimisesta. Nykykäsityksen mukaan saavutettavuuskäsite on laajentunut ja käsittää liikuntavammojen lisäksi myös muita vammaisryhmiä ja vähemmistöryhmiä. Saavutettavuudesta on tullut 2000-luvun Suomessa trendi-ilmiö positiivisessa mielessä. Tarpeita on erilaisia. Kuulovamma, näkövamma, lukihäiriö tai kehitysvamma luo erilaiset vaatimukset ympäristöltä. Jo pienillä keinoilla ympäristöä saadaan parannettua. Esimerkiksi pysäköintialueelle varataan vammaispaikkoja, kynnysellisen ulko-oven eteen asennetaan luiska, opasteita lisätään ja internetsivustot laaditaan niin, että näkövammaiset ja lukihäiriöiset pystyvät käyttämään niitä. (Lapinleimu 2009, 19; Svensson 2003, 25–32.)

Saavutettavuutta ja esteettömyyttä käytetään usein synonyymeinä. Saavutettavuutta ajatellessa otetaan huomioon helppo ja esteetön tiedon hankkiminen, liikkuminen, näkeminen, kuuleminen ja vuorovaikutus. Saavutettavuutta tarkasteltaessa huomioidaan viestinnän saavutettavuus, hinnoittelun saavutettavuus, rakennetun ympäristön saavutettavuus, saavutettavuus eri aistien avulla, tiedollinen saavutettavuus ja kulttuurinen saavutettavuus. (Kulttuuria kaikille.)

Kulttuurin saavutettavuudesta on esimerkkinä myös Kansallisaarteita kaikille -saavutettavuusstrategia vuodelta 2007, joka tähtää siihen, että Museovirasto palvelee kaikkia kansalaisia ja saavutettavia ratkaisuja etsitään luovasti. Strategia kattaa sekä fyysisen ympäristön että kaiken toiminnan ja viestinnän. Saavutettavuus ei aina ole helposti luotavissa. Esimerkiksi Museoviraston hallinnoimat vanhat linnoitukset on rakennettu estämään ulkopuolisten sisäänpääsy. Niiden muuttaminen saavutettavaksi on haastavaa. (Tahkokallio 2009, 13–14.)

2.1 Saavutettavuuden eri osa-alueet

Saavutettavuus voidaan jakaa eri osa-alueisiin: asenteet, viestinnän saavutettavuus, hinnoittelun saavutettavuus, rakennetun ympäristön saavutettavuus, saavutettavuus eri aistien avulla, tiedollinen saavutettavuus, sosiaalinen ja kulttuurinen saavutettavuus sekä päätöksenteko ja strateginen työ. (Kulttuuria kaikille.)

Suunnittelutyössä asenteilla on merkitystä. Saavutettavuus tulisi ottaa huomioon ja sen lisäämiseen tulisi pyrkiä. Esimerkiksi tapahtumia tulisi järjestää niin, että myös uusia osallistujia tulisi mukaan. Tietoja ja taitoja tulisi kartuttaa niin, että saavutettavuuden lisääminen olisi mahdollista. Jotta viestintä olisi saavutettavaa, tulisi se tapahtua myös vaihtoehtoisilla tavoilla. Esimerkiksi nettisivujen ja painettujen materiaalien tulee olla selkeitä ja niissä käytettävän fontin on oltava tarpeeksi suurta. Taustan ja kirjaimien tulee erottua toisistaan. Viittomakieli ja äänen avulla tuotettu viestintä tulee myös ottaa huomioon. Viestinnässä voi käyttää apuna myös symboleita, jotka antavat nopeasti ja helposti tiedon saavutettavuudesta. Symboliesimerkkinä on kuvassa 1 oleva pyörätuolisymboli, kansainvälinen ISA-tunnus (the international symbol of access), joka kertoo esteettömyydestä. (Kulttuuria kaikille.)

Kuva 1. Kansainvälinen ISA-tunnus (Kulttuuria kaikille)

Hinnoittelun saavutettavuuteen kuuluu mm. ilmaistapahtumat. Pääsymaksuissa tulisi olla erihintaisia lippuja erityisryhmille tai täysin ilmaisia tapahtumia tiettyinä ajankohtina. Toimintaesteisten ihmisten avustajilta tai tulkeilta ei tulisi vaatia pääsymaksua. Lisäpalvelut tai esimerkiksi kahvilan tuotteet tulisi olla kohtuuhintaisia. Rakennetun ympäristön tulisi olla esteetön ja kaikilla tulisi olla mahdollisuus liikkua paikassa. Muun muassa pysäköintiruutuja tulisi olla riittävästi ja tarpeeksi lähellä sisäänkäyntiä, valaistuksen on oltava kunnossa, wc-tilojen on oltava riittävän tilavia ja luiskat eivät saa olla liian jyrkkiä. Yleisesti tietoa tulisi olla saatavilla sekä nähtynä että kuultuna. Tulkkaus viittomakielellä tai kuvailemalla lisää saavutettavuutta. Saavutettavuutta eri aistien avulla pyritään parantamaan esimerkiksi niin, että asioita voi myös tunnustella ja kokeilla. Induktiosilmukka on hyvä apuväline kuulolaitteen käyttäjälle. (Kulttuuria kaikille.)

Kulttuurikohde tai mikä tahansa muu kohde on tiedollisesti saavutettava, jos siitä saa helposti käsityksen ilman aikaisempaa tietoa tai ennakkokäsitystä. Tiedon tulisi olla helposti ymmärrettävää ja selkeää, joten selkokielen käyttö on usein perusteltua. Kun otetaan huomioon eri tavat oppia, antavat erilaiset työpajat hyvän mahdollisuuden tiedon lisäämiseen kuuntelemalla, katselemalla ja kokeilemalla. Sosiaalisessa ja kulttuurisessa saavutettavuudessa otetaan huomioon erilaiset yleisöt. Ala- ja osakulttuurien edustajat, etniset vähemmistöt ja erilaiset yhteiskuntaryhmien edustajat saattavat kaivata esimerkiksi jotain kulttuuritarjontaa, minkä he kokevat omakseen eli myös vähemmistöt on otettava huomioon. Muutkin kielivaihtoehdot kuin suomi on hyvä huomioida. Päätöksenteossa ja strategisessa työssä saavutettavuus näkyy päätöksentekoprosessien avoimuutena ja läpinäkyvyytenä. Esimerkiksi kaikilla henkilökunnan jäsenillä on mahdollisuus vaikuttaa päätökseen ja kaikkien asiantuntemus huomioi-

daan. Myös ulkopuolisten asianosaisten kuuntelu kuuluu hyvään saavutettavuuteen. (Kulttuuria kaikille.)

2.2 Lainsäädäntö

Laissa on säädetty perusoikeuksista ja esteettömyyteen liittyvistä asetuksista ja suosituksista. Suomen perustuslain mukaan "ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella." (Suomen perustuslaki 731/1999, 6§)

Maankäyttö- ja rakennuslain tarkoituksena on "edistää turvallisen, terveellisen, viihtyisän, sosiaalisesti toimivan ja eri väestöryhmien, kuten lasten, vanhusten ja vammaisten, tarpeet tyydyttävän elin- ja toimintaympäristön luomista". (Maankäyttö- ja rakennuslaki 132/1999, 5§)

Vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista -asetuksen toimintaperiaatteena on, että "kunnan tulee ehkäistä ja poistaa vammaisten henkilöiden toimintamahdollisuuksia rajoittavia esteitä ja haittoja siten, että he voivat toimia yhteiskunnan tasavertaisina jäseninä. Vammaisten henkilöiden tarvitsemat palvelut ja tukitoimet järjestetään siten, että ne tukevat heidän omatoimista suoriutumistaan." (Asetus vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 759/1987, 1§)

Suomen rakentamismääräyskokoelmassa annetaan ohjeet esteettömään rakentamiseen. Esimerkiksi on olemassa määräys, jonka mukaan osan rakennuksen autopaikeista tulee soveltua pyörätuolin käyttäjälle. Rakentamismääräyskokoelma antaa tarkemman ohjeen, jonka mukaan liikkumisesteisen käyttöön soveltuva autopaiikka on leveydeltään vähintään 3600 mm ja pituudeltaan vähintään 5000 mm. (Suomen RakMK F1 2005, 5.)

2.3 Esteettömyyden kartoittaminen

Esteettömyyskartoitusmenetelmiä on monenlaisia. Tarkkaa mitattua tietoa voidaan saada tekemällä esteettömyyskartoitus vertaamalla mittaustuloksia olemassa oleviin kriteereihin. Asiantuntija-arviossa kartoitettavaa ympäristöä voidaan arvioida yhdessä asiantuntijan ja tilaajan edustajan kanssa. Esteettömyyskierroksella eri käyttäjäryhmät kulkevat ennalta sovitun reitin ympäristössä ja keskustelevat esiin tulleista asioista. Näin voidaan esimerkiksi kerätä tietoa ennen varsinaista kartoitusta. Käyttäjärviöinnissä ryhmä eri tavoin liikkumis- tai toimimistoteisiä arvioi ympäristöä. Tällöin saadaan kokemuksellista tietoa, jolla on painoarvoa esimerkiksi vaikuttamistyössä. (Rakennetun ympäristön esteettömyyskartoitus 2009, 9.)

Rakennetun ympäristön esteettömyyskartoitus – opas tilaajalle ja toteuttajalle (2009) on Invalidiliiton ja ESKEH-projektin luoma opas. ESKEH-projekti (Esteettömyyden arviointimenetelmän ja kartoituslomakkeen kehittäminen) käynnistyi vuonna 2007, jolloin alettiin luoda yhtenäistä esteettömyyskartoitusopasta. Aiemmin oli tehty kartoituksia eri kaavakkeilla ja tavoilla. Nyt monista kaavakkeista on kerätty parhaimmat puolet yhdeksi yhteiseksi oppaaksi. (Rakennetun ympäristön esteettömyyskartoitus 2009, 3.)

2.4 Tutkimuksia

Erilaisista rakennuksista ja kohteista on tehty paljon esteettömyys- ja saavutettavuuskartoituksia, mutta erilaisista kulttuuritapahtumista niitä on tehty melko vähän. Opinnäytetöinä tehtyjä kartoituksia ovat mm. Peltolan (2011) Hämeen keskiaikamarkkinoiden saavutettavuus: kartoitus ja kehittäminen sekä Laitisen ja Uotilan (2011) Kelaten keikalle: Kulttuurikohteiden esteettömyyskartoituksia Jyväskylässä. Peltolan (2011) mukaan haasteina olivat saavutettavuudesta vastaavan henkilön puuttuminen sekä rajalliset henkilöstöresurssit ja budjetti. Tiedotuksen saavutettavuutta ja saavutettavuudesta tiedottamista tuli myös kehittää. Oppaita kulttuurikohteiden saavutettavuudesta on olemassa, esimerkkinä Taide tarjolle, kulttuuri kaikille – Vammaiset ja kulttuuri -toimikunnan ehdotus toimenpideohjelmaksi (2004).

3 TOIMINTAKYKY

”Laajasti määritellen toimintakyvyllä tarkoitetaan sitä, että henkilö selviytyy itselleen merkityksellisistä ja välttämättömistä jokapäiväisen elämän toiminnoista siinä ympäristössä, jossa hän elää” (Sosiaaliportti.fi 2012). Tämä tarkoittaa esimerkiksi itsestä huolehtimista, työtä, vapaa-aikaa ja harrastuksia. Toimintakyky koostuu eri ulottuvuuksista: fyysisestä, psyykkisestä, kognitiivisesta ja sosiaalisesta toimintakyvystä. Koska erityisesti sosiaalinen ja psyykinen toimintakyky ovat hyvin riippuvaisia toisistaan, voidaan puhua myös psykososiaalisesta toimintakyvystä (Kettunen, Kähäri-Wiik, Vuori-Kemilä & Ihalainen 2009, 9). (Sosiaaliportti.fi 2012.)

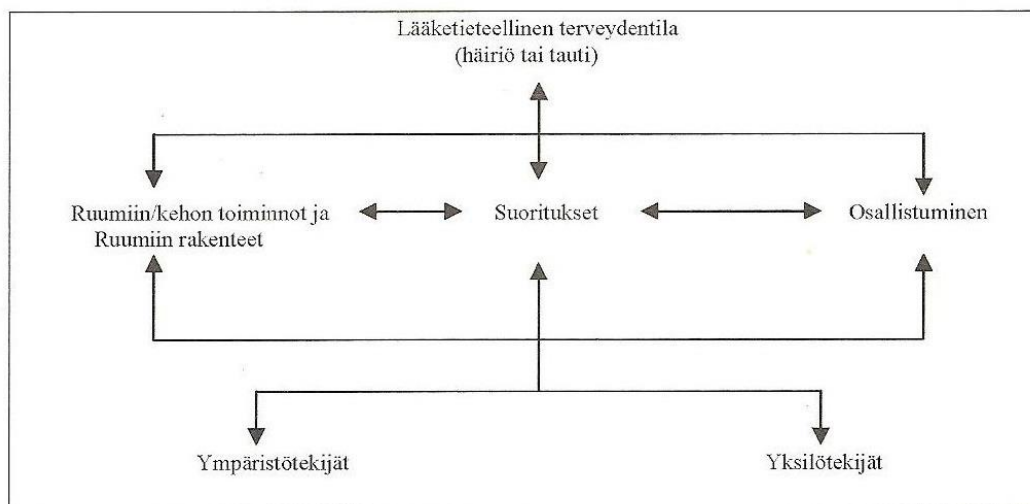
Toimintakykyä voi olla hankala määritellä kattavasti ja yksiselitteisesti (Karppi, S-L 2009). On tärkeää, että ihmisen toimintakyky ajatellaan kokonaisuutena, jossa eri osa-alueet ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Fyysiseen toimintakykyyn voidaan ajatella kuuluvaksi kyky suoriutua fyysisesti päivittäisistä toiminnoista, kuten syömisestä, pukemisesta ja liikkumisesta. Psyykinen toimintakyky sisältää mm. itsearvotuksen, mielialan ja omat voimavarat. Kognitiiviseen toimintakykyyn kuuluu mm. muisti, oppiminen, tiedon käsittely, hahmottaminen ja kielellinen toiminta. Sosiaaliseen toimintakykyyn lasketaan osallistuminen, suhteet omaisiin ja ystäviin ja sosiaalisten suhteiden sujuvuus. (Kettunen ym. 2009, 9; Sosiaaliportti.fi 2012.)

3.1 ICF-toimintakykyluokitus

ICF (International Classification of Functioning, Disability and Health) on Maailman terveysjärjestön WHO:n julkaisema Toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden kansainvälinen luokitus. Luokitus auttaa kuvaamaan yhdenmukaisemmin toiminnallista terveydentilaa ja terveyteen liittyvää toiminnallista tilaa. Luokitus koskee kaikkia ihmisiä, ei ainoastaan henkilöitä, joilla on toimintarajoitteita. Pelkkä vamma tai sairaus ei kerro tarpeeksi ihmisen toimintakyvystä, vaan on tuotava esille myös säilyneitä taitoja, vahvuuksia, toimintaa ja osallistumista (Kettunen ym. 2009, 9).

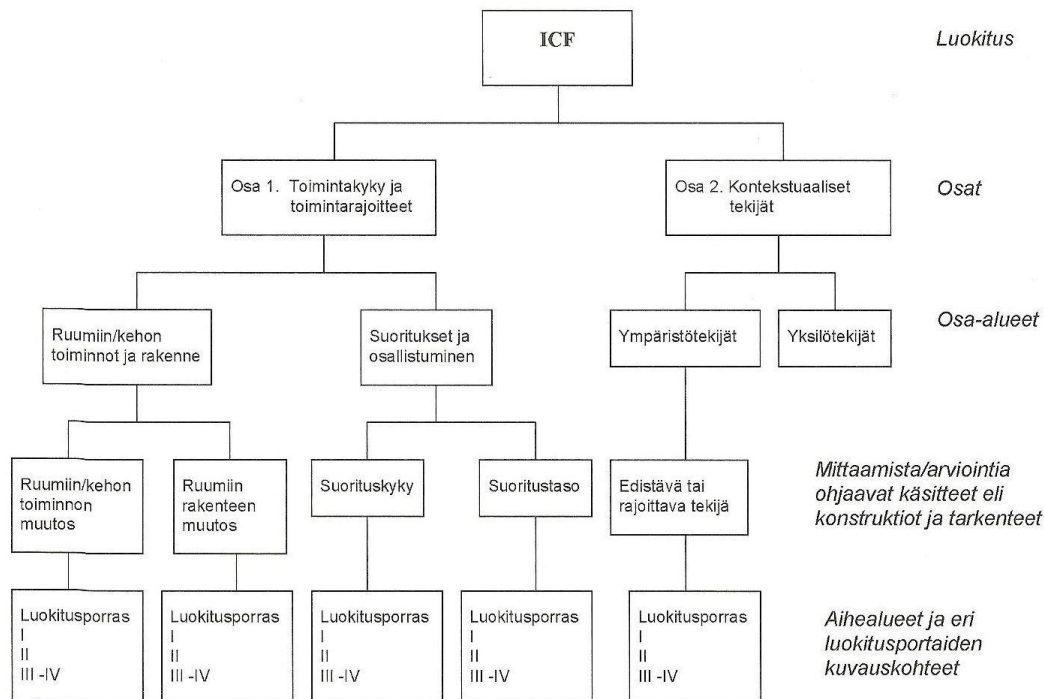
ICF koostuu kahdesta osasta: toimintakyvystä ja toimintarajoitteesta sekä kontekstuaalisista tekijöistä. Toimintakyvyn ja toimintarajoitteiden osa-alueet ovat ruu-

miin/kehon toiminnot ja ruumiin rakenteet sekä suoritukset ja osallistuminen. Kontekstuaalisien tekijöiden osa-alueet ovat yksilötekijät ja ympäristötekijät. Ruumiin/kehon toiminnoilla tarkoitetaan elinjärjestelmien fysiologisia toimintoja, joihin luetaan myös mielentoiminnot. Ruumiin rakenteita ovat ruumiin anatomiset osat kuten elimet ja raajat. Suoritus on tehtävä tai toimi, jonka yksilö toteuttaa. Osallistumisella tarkoitetaan osallisuutta elämän tilanteisiin. Ympäristötekijät ovat se fyysinen, sosiaalinen ja asenneympäristö, jossa ihmiset elävät ja asuvat. Ympäristötekijöihin kuuluvat mm. asenteet, arvot, sosiaaliset palvelut, säännöt ja määräykset. Kuvassa 2 on kuvattu eri osa-alueiden vuorovaikutussuhteet. Koska eri osa-alueet ovat vuorovaikutuksessa toisiinsa, voidaan yhteen osa-alueeseen vaikuttamalla saada aikaan muutoksia myös yhdessä tai useammassa osa-alueessa. (ICF 2004, 3,7, 10, 210.)

Kuva 2. ICF-luokituksen osa-alueiden vuorovaikutussuhteet (ICF 2004, 18)

ICF-luokituksen yhtenä tavoitteena on luoda yhteinen kieli kuvaamaan toiminnallista terveydentilaa, jolloin eri käyttäjäryhmien välinen viestintä paranee. Tavoitteena on myös mahdollisuus vertailla tietoja eri maiden, terveydenhuollon erikoisalojen, palveluiden ja eri ajankohtien välillä. ICF tarjoaa viitekehyksen tiedolle, jota voidaan soveltaa mm. terveydenhoitoon, sairauden ennaltaehkäisyyn, terveyden edistämiseen ja osallistumismahdollisuuksien parantamiseen. Kuvassa 3 on ICF-luokituksen rakenne. (ICF 2004, 5-6.)

Kuva 3. ICF-luokituksen rakenne (ICF 2004, 211)

Luokituksen rakenteen mukaisesti eri osa-alueita arvioidaan eri käsitteiden avulla. Ruumiin/kehon toimintoja ja rakenteita arvioidaan toiminnossa ja rakenteessa tapahtuvilla muutoksilla. Suoritusta ja osallistumista taas mitataan suorituskyvyn ja suoritus tason arvioinnilla. Yksilötekijät ovat yksilökohtaisia tekijöitä, kuten ikä, sukupuoli ja elämäkokemukset. Yksilötekijöitä ei luokitella ICF-luokituksessa, mutta niitä voidaan käyttää erilaisissa ICF-sovelluksissa. Ympäristötekijöitä arvioidaan edistävien tai rajoittavien tekijöiden kautta. Edistävät tekijät ovat piirteitä, joiden läsnäolo tai puuttuminen parantaa henkilön toimintakykyä ja vähentää toimintarajoitteita. Tällaisia tekijöitä ovat mm. esteetön fyysinen ympäristö, apuvälineiden saatavuus ja muiden myönteinen suhtautuminen henkilöihin, joilla on toimintarajoitteita. Rajoittavien tekijöiden läsnäolo tai puuttuminen taas haittaa toimintakykyä ja muodostaa toimintarajoitteita. Tällaisia ovat esimerkiksi palvelut, jotka puuttuvat täysin tai estävät toimintarajoitteisten henkilöiden osallistumisen elämän eri alueisiin. Ympäristötekijät ovat tärkeitä henkilön toimintakyvyn arvioimisessa. (ICF 2004, 208–210.)

3.2 Toimintakyky, ympäristö ja ympäristötekijöiden mittaaminen

Toimintakyvystä puhutaan usein vasta kun se on alentunut. Käsitteenä se kuitenkin viittaa kaikenikäisten ihmisten toimintakykyyn. Eri elämänvaiheissa tavoitteet ja toiveet omalle toimintakyvylle ovat erilaiset. Lapsi tahtoo pystyä leikkimään, työikäinen käymään töissä ja ikäihminen pysyä mahdollisimman itsenäisenä. Kun jokin toimintakyvyn osa-alue on heikentynyt, voi ihminen kompensoida tätä jollain toisella. Silloin täytyy luopua jostain ja käyttää kekseliäisyyttä ja kykyä hahmottaa asioita uudella tavalla. Usein ihminen valitsee luopumisen, eikä kehitä tilalle mitään uutta. Näin elinpiiri ja kiinnostusten kohteet kapenevat. (Karppi, S-L 2009.)

Toimintakykyä tarkastellessa tulee ottaa huomioon ympäristö, jossa ihminen elää ja toimii. Toimintaympäristöön kuuluu fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen ympäristö. Fyysisellä ympäristöllä tarkoitetaan sekä rakennettua että luonnollista ympäristöä. Ympäristö saattaa muuttua, esimerkiksi rakennustöiden yhteydessä tuttu esteetön reitti saattaa olla käyttökielossa ja täytyy löytää vaihtoehtoinen reitti perille. (Kettunen ym. 2009, 11, 17.)

Psykososiaaliseksi ympäristöksi voidaan laskea koko yhteiskunta. Tärkeimpiä toimintakykyyn vaikuttavia asioita ovat kuitenkin ihmiset, kuten läheiset, naapurit ja työtoverit. Jotta vuorovaikutus onnistuu, tulee ihmisten kyetä vastaanottamaan, lähettämään ja tulkitsemaan viestejä. Kulttuuri kuuluu psykososiaaliseen ympäristöön. Kulttuuriin kuuluu mm. opitut ja omaksutut arvot, asenteet ja normit sekä käyttäytymismallit. Psykososiaalinen ympäristö muuttuu kun esimerkiksi mieliala vaihtelee, perhe hajoaa tai ystävä sairastuu. (Kettunen ym. 2009, 13, 17.)

Toimintakyvyn tarkka mittaaminen on vaikeaa. Mittarin on sovelluttava juuri kyseisen toimintakyvyn alueelle. Toimintakyky määräytyy aina ihmisen oman kokemuksen ja elinympäristön ehtojen perusteella. Arviointi on myös tilannesidonnaista: mieliala, lääkitys, ravitsemustila ja monet muut asiat vaikuttavat ihmisen päivittäiseen toimintakykyyn ja siinä koettuun vaihteluun. (Kettunen ym. 2009, 18–19.)

4 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on kartoittaa Porin kaupungin järjestämän Pori Folk -kaupunkifestivaalin kahden tapahtumapaikan esteettömyyttä ja saavutettavuutta. Opinnäytetyö antaa selostuksen nykytilanteesta ja mahdollisia parannusehdotuksia. Kartoitettavat tapahtumapaikat ovat Kulttuuritehdas Kehräämö ja Korsmanin piha. Kehräämössä toimii Rakastajat-teatteri, joka myös hyötyisi tästä kartoituksesta. Korsmanin piha sijaitsee samassa pihapiirissä Rakennuskulttuuritalo Toivon kanssa. Satakunnan Museo hallinnoi näitä vanhoja puutaloja, jotka ovat esteettömyyden kannalta mielenkiintoisia kohteita.

Esteettömyyskartoituksia voi tehdä monella tavalla. Tässä työssä tarkoituksena on tehdä ns. katselmustyyppinen kartoitus. Kartoitus ei tuota tarkkaa mitattua tietoa, vaan kohteita tarkastellaan silmämääräisesti ja niistä tehdään muistiinpanoja sekä otetaan valokuvia raportoinnin helpottamiseksi. Kartoituksen tilaaja voi halutessaan pyytää tarkempaa mittausta tietyistä kohteista.

Tässä opinnäytetyössä tutkitaan tapahtumapaikkoja eli ICF-mallin mukaisia ympäristötekijöitä, ja siellä olevia mahdollisesti edistäviä tai rajoittavia tekijöitä, jotka vaikuttavat ihmisen toimintakykyyn. Tässä työssä esteettömyydellä tarkoitetaan rakennetun ympäristön esteettömyyttä ja saavutettavuudella hinnoittelun ja viestinnän saavutettavuutta sekä tiedollista saavutettavuutta ja saavutettavuutta eri aistien avulla.

5 TOTEUTUS JA MENETELMÄT

Tässä opinnäytetyössä pyrin mittaamaan ympäristötekijöitä kartoituskaavakkeen avulla, jossa olen yhdistänyt omatekemään kaavakkeeseen osia valmiista kaavakkeista. Kaavakkeessa on kysymyksiä esteettömyyteen ja saavutettavuuteen liittyen ja se sopii kyseiseen tapahtumaan ja tapahtumapaikkoihin. Tämä kaavake (Liite 1) toimii mittarina. Käytin apuna kartoituskaavakkeen laatimisessa Invalidiliiton tekemää Rakennetun ympäristön esteettömyyskartoitus -opasta (2009), Viestinnän saavutetta-

vuuden tarkistuslistaa (2012), Kulttuurikohteiden esteettömyyden tarkistuslistaa (2012) sekä Emma Suden haastattelua. Otin valokuvia kohteista, jotta tulosten raportointi olisi selkeämpää.

Käytän tutkimusmenetelmänä osallistuvaa havainnointia. Havainnoimista voidaan tehdä sekä luonnollisessa ympäristössä että laboratorio-olosuhteissa. Kun havainnointi tehdään luonnollisessa ympäristössä, on etuna, että havainto tehdään siinä asiayhteydessä jossa se ilmenee. Havainnointi sopii aineistonkeruumenetelmänä sekä laadulliseen että määrälliseen tutkimukseen. Ensisijaisesti menetelmää käytetään kuitenkin laadullisessa tutkimuksessa. Osallistuvassa havainnoinnissa havainnointi on jollakin tavalla ennalta suunniteltu valitun näkökulman avulla. ”Kun tutkimusaineisto perustuu pääasiallisesti havainnointiin, havainnoija ei koskaan havainnoi ilman omia tunteitaan ja tuntemuksiaan” (Vilkkä 2006, 8 (Grönfors 1985, 182)). Osallistun Pori Folkin tapahtumiin ja tarkkailen tapahtumapaikkoja yleisön joukosta. Kartoituskaavake on apuna havainnoinnissa. (Vilkkä 2006, 37–38, 44.)

Tarkastelen tapahtumapaikkoja kartoituskaavakkeen avulla. Tarkastelen mm. pääseekö tiloihin esteettömästi, ovatko oviaukot tarpeeksi leveät, onko tiloissa inva-wc, ovatko kyltit ja esitteet luettavissa tarpeeksi suurella fontilla, onko opasteissa käytetty symboleja ja onko tilaisuus saavutettavissa eri aistien avulla. Saavutettavuutta arvioin tarkastelemalla hinnoittelua, viestintää sekä saavutettavuutta eri aistien avulla. Tarkastelen mm. onko pääsymaksuja porrastettu tai onko olemassa ilmaistapahtumia, onko tietoa esimerkiksi esiintyjistä helposti saatavilla tapahtumapaikalla ja onko eri kohderyhmät otettu huomioon, esimerkiksi onko lastenvaunuille tilaa.

Käytän menetelmänä myös haastattelua. Haastattelu toimii menetelmänä kun halutaan selventää ja syventää tietoa. Aineistoa voi myös täydentää haastattelulla. Haastattelen Rakennuskulttuuritalo Toivon intendenttiä Tuulikki Kiiloa sekä Rakastajat-teatterin teatterinjohtajaa Angelika Meuselia. Haastattelut suoritetaan vasta esteettömyyskartoituksen jälkeen, koska en halua liikaa taustatietoa paikoista. Tarkastelen kuinka tapahtuman saavutettavuus toteutuu olemalla yksi osallistujista, joka ei ole ennen käynyt tapahtumassa eikä tapahtumapaikalla. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 205.)

5.1 Toteutus

Keväällä 2012 otin yhteyttä INNOKE-hankkeen projektityöntekijään Riikka Tupalaan, jolla oli esteettömyyteen liittyviä opinnäytetyöaiheita. Pori Folkin kartoitus herätti mielenkiintoni. Toukokuussa 2012 tapasin Porin kaupungin kulttuurituottajan Emma Suden. Teoriapohjan ja Suden tapaamisesta saatujen tietojen pohjalta kokosin kartoituskaavakkeen, jonka avulla tapahtumapaikat kartoitettiin. Kartoitettavia tapahtumapaikkoja oli kaksi ja tapahtumia kolme. Perjantaina 17.8.2012 oli Korsmanin pihassa *Pelimannisoitot ja käsityöläistori* ja lauantaina 18.8.2012 oli Kulttuuritehdas Kehräämöllä *Lasten Folk* ja *Lauantai-illan tanssit*. Kartoitusten yhteydessä otin valokuvia tapahtumapaikoista.

Kartoituksen jälkeen esittelin alustavia tuloksia Kulttuuri saavutettavaksi Satakunnassa -hankkeen loppuseminaarissa. Kirjoitin myös hankkeen loppujulkaisuun artikkelin työstäni (Liite 2). Syksyllä 2012 haastattelin Rakennuskulttuuritalo Toivon intendenttiä Tuulikki Kiiloa sekä Rakastajat-teatterin teatterinjohtajaa Angelika Meuseliä. Kartoituksen ja haastatteluiden perusteella kirjoitin työn syksyn 2012 ja talven 2013 aikana.

5.2 Pori Folk -kaupunkifestivaali

Pori Folk -kaupunkifestivaali järjestettiin 17.–19.8.2012 jo 13. kerran. Kolmipäiväisen festivaalin aikana eri tapahtumapaikoilla oli tarjolla musiikkia, tanssia ja käsitöitä. Tapahtumapaikkoja oli yhdeksän ympäri kaupungin keskustaa: Eetunaukio, Kulttuuritehdas Kehräämö, Korsmanin piha, Bar Kino, Teljän kirkko, Mikaelsgården, Kulttuurikatu Annankatu 6 – Annis, Taidemuseo ja Kauppakeskus Bepop. Festivaalin teemana oli suomalainen kansanperinne ja kantele. (Porin kaupunki – Pori Folk 2012.)

Saavutettavuus oli yhtenä kaupunkifestivaalin teemoista ja se oli otettu huomioon tapahtumaa järjestettäessä. Pori Folkin internetsivuilla oli oma osuus saavutettavuudelle. Sivuiilla oli tietoa tapahtumasta selkokielellä. Tapahtuman ohjelmasta ja kahdesta tapahtumapaikasta löytyi myös kuvailutulkkaukset, jonka oli kuunneltavissa inter-

netsivuilta. Saavutettavuus näkyi myös paikallisessa lehdessä, esimerkiksi Satakunnan Kansa julkaisi artikkelin tästä kartoituksesta ennen Pori Folk -tapahtumaa (Liite 3).

5.3 Raportointi

Opinnäytetyön tuloksena raportoin havaitsemistani asioista. Raportti kertoo kohteiden nykytilanteesta ja antaa myös mahdollisia parannusehdotuksia. Opinnäytetyö annetaan Porin kaupungin kulttuuriasiakeskukseksi. Raportissa erottelen kokonaisuudeksi haastattelun, rakennetun ympäristön esteettömyyden ja saavutettavuuden osa-alueista hinnoittelun, viestinnän, tiedollisen saavutettavuuden ja saavutettavuuden eri aistien avulla. Yhtenä raportoinnin osana pidän esityksen Kulttuuri saavutettavaksi Satakunnassa -hankkeen loppuseminaarissa, jossa kerron kartoituksen alustavista tuloksista. Kirjoitan myös artikkelin (Liite 2) hankkeen loppujulkaisuun.

5.4 Aikataulu

Suunnitelma opinnäytetyöstä tehdään kesäkuussa 2012, ja viitekehys työlle kirjoitetaan kesä- ja heinäkuussa 2012. Esteettömyyskartoitus tehdään 17.–19.8.2012, jolloin Pori Folk-festivaali järjestetään. Raportointi tapahtuu syksyn 2012 ja talven 2013 aikana.

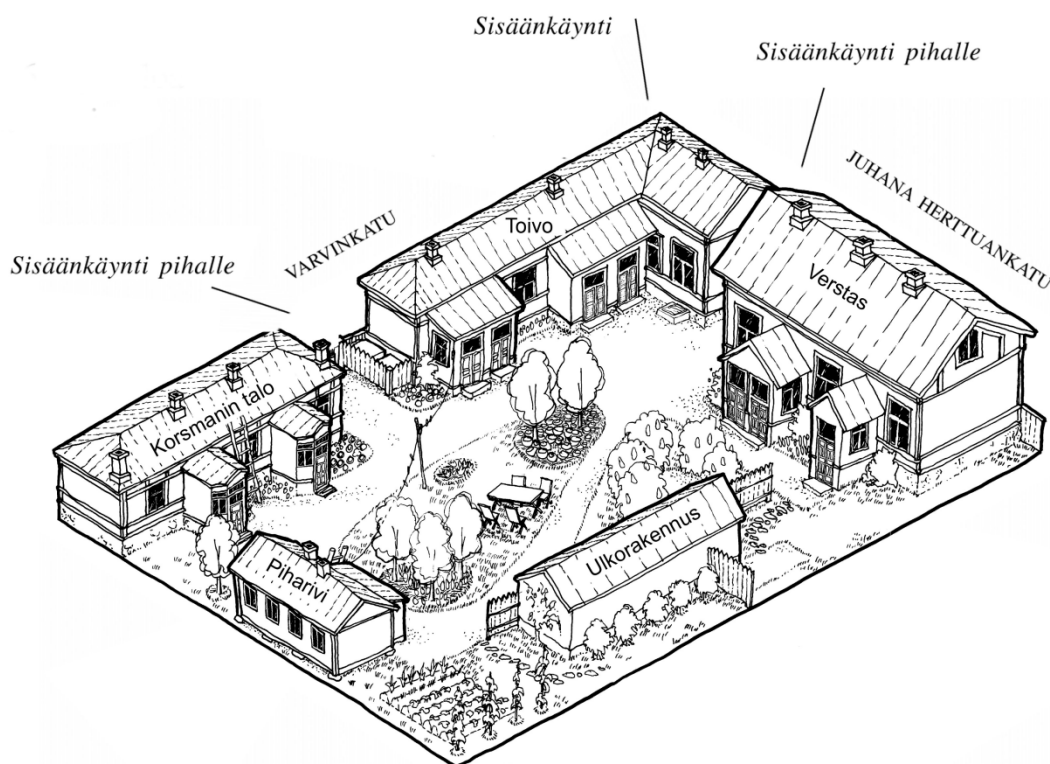
6 TULOKSET

Tässä luvussa kerrotaan kartoituksissa esiin tulleet tulokset. Luvussa 6 esiintyvät valokuvat olen kuvannut itse.

6.1 Korsmanin piha

Perjantaina 17.8.2012 Korsmanin pihan tapahtumana oli *Pelimannisoitot ja käsityötori*. Pihan keskellä oli esiintymislava ja käsityöläisten myyntikojuja oli ympäri pihaa ja rakennusten sisällä. Yleisö koostui pääosin ikäihmisistä. Tapahtumapaikalla näkyi käytettävän paljon erilaisia apuvälineitä. Niitä olivat mm. kävelykeppi, manuaali- ja sähköpyörätuoli, rollaattori eli kävelytuki, pyöräkelkka ja lastenrattaat. Tapahtuma oli ilmainen.

Korsmanin pihaan kuuluu Rakennuskulttuuritalo Toivo ja Korsmanin talo. Tontti on Satakunnan Museon hallinnassa ja se sijaitsee Itätullissa, Juhana-Herttuankatu 15 – Varvinkatu 19. Tontilla sijaitsevat neljä asuinrakennusta on rakennettu ennen vuotta 1907. Pihassa on myös ulkorakennus. Toivo toimii korjausrakentamiskeskuksena, jossa on vanhojen rakennusten korjausnäyttely. Toivo tarjoaa korjausneuvontaa vanhojen rakennusten korjaajille. Korsmanin talo on sisustettu kuvitteellisen perheen kodiksi 1950-luvulla. Kuvassa 4 on piirros Korsmanin pihasta. (Rakennuskulttuuritalo Toivo ja Korsmanin talo 2012.)

Kuva 4. Korsmanin piha (<http://www2.pori.fi/smu/sivut/index.php?p=169>)

Korsmanin talo tarjoaa kulttuuriperinneopetusta mm. päiväkotikäisille ja koulu-ryhmille. Talossa saa kulkea vapaasti ja kaikkiin esineisiin saa koskea. Päiväkotiryhmät mm. hakevat klapeja pihalta, lämmittävät puuhellan, jauhavat kahvipapuja, keittävät kahvia ja kattavat pöydän vanhoilla astioilla. Tarkoituksena on, että kaikki aistit otetaan huomioon aidossa ympäristössä. (Kiilo henkilökohtainen tiedonanto 12.10.2012)

6.1.1 Kartoitustulokset

Korsmanin pihan tapahtuma oli ilmainen ja kahvion myymät tuotteet (mm. kahvi, mehu, pulla) olivat kohtuuhintaisia. Myyntikojujen tuotteet oli hinnoitellut myyjä itse. Tapahtumapaikkana oli kaunis, vanha puutaloympäristö. Pelimannimusiikki sopi hyvin yhteen ympäristön kanssa. Näkymä ja kuultu musiikki tukivat toisiaan. Myyntikojuilla oli mahdollista tunnustella erilaisia käsitöitä. Esimerkiksi pärekorin tekemistä sai oppia seuraamalla sen tekoa.

Tapahtumapaikasta oli mahdollista kuunnella kuvailutulkkaukset Pori Folkin internetsivujen kautta. Tapahtumapaikalla oli myös saatavilla selkokielistä tietoa sekä tietoa ruotsiksi ja englanniksi. Mukaan otettavat tekstit löytyivät palvelupisteestä ja ne olivat samat kuin tapahtuman internetsivuilla. Internetsivuilta oli luettavissa etukäteen saavutettavuustietoa Korsmanin pihasta.

Sisäänkäynti ja opasteet

Juhana-Herttuankadun portin edessä on pysähtymistilaa autoille. Portin eteen ei saa pysäköidä, mutta pysähtyä saa (keltainen viiva kadun reunassa). Lähellä ei ole vammaispysäköintipaikkoja, mutta korttelin ympärillä on parkkitilaa. Piha-alueelle on kaksi esteetöntä sisäänkäyntiä, Varvinkadulta ja Juhana-Herttuankadulta (Kuva 5). Molemmilta sisäänkäynneiltä on näköyhteys lavalle, joten pihapiirin hahmottaminen on melko helppoa.

Kuva 5. Juhana-Herttuankadunpuoleinen sisäänkäynti on esteetön

Sisäänkäynnit rakennuksiin eivät ole esteettömiä (Kuva 6). Tapahtuman internetsivuilla on asiasta maininta. Rakennuksiin ei ole mahdollista toteuttaa määräysten mukaista luiskaa. Rappuset ovat joko puuta tai kiveä ja askelmat ovat erimittaisia. Rakennuskulttuuritalo Toivon kahdella sisäänkäynnillä kolmesta on toispuoleinen kaide rappusten kohdalla. Kaikkien rakennusten ovet olivat auki tapahtuman ajan. Valaistus oli hyvä, koska oli aurinkoinen sää. Valaistus sisätiloissa oli myös riittävä.

Kuva 6. Rakennuksiin ei ole esteetöntä kulkua

Palvelupiste

Korsmanin pihan palvelupiste sijaitsi Juhana-Herttuankadun puoleisen portin vieressä (Kuva 7). Palvelupiste oli matala, joten pyörätuolilla asioiminen onnistui. Pisteellä oli tietoa tapahtumasta selkokielellä, ruotsiksi ja englanniksi. Pisteellä myytiin esiintyjien levyjä sekä muita Pori Folk -tuotteita mm. t-paitoja ja kangaskasseja. Pisteeltä sai ostaa lippuja Pori Folkin muihin tapahtumiin. Palvelupisteen henkilökunta auttoi tarvittaessa esimerkiksi istumapaikoille siirtymisessä. Henkilökunnan tunnisti Pori Folk-paidasta ja kaulassa olevasta työläinen-passista. Palvelupisteen läheisyydessä oli kyltti, josta näki pelimannien esiintymisjärjestyksen (Kuva 8). Kyltissä oli myös koko päivän ohjelma muiden tapahtumapaikkojen osalta. Kyltin teksti erottui mustana valkoiselta pohjalta. Kyltti oli asetettu maahan, joten myös pyörätuolista oli hyvä näkyvyys tekstiin.

Kuva 7. Pihan palvelupiste ja työntekijöitä

Kuva 8. Ohjelmakyltti

Tila

Esiintymislava oli sijoitettu pihan keskelle. Katso aiemmin kuva piha-alueesta (Kuva 4, sivu 18). Lavan ympäri kulkivat kulkuväylät, ja myyntipöytiä oli sijoitettu väylän laiduille. Kulkuväylät olivat hiekkaa ja lavan edusta nurmialuetta. Portin ulkopuolella talon seinustoilla oli polkupyöriä, mutta niitä oli pysäköitynä myös portin sisäpuolelle, jolloin ne olivat penkkien edessä (Kuva 9).

Kuva 9. Pyörät ovat penkkien edessä

Myyntipöytiä oli sekä pihalla (Kuva 10) että sisätiloissa rakennuksissa. Pihalla olevat myyntipöydät olivat kaikkien saavutettavissa, mutta rakennuksiin pääsi ainoastaan rappusia pitkin.

Kuva 10. Myyntipöytiä kulkureitin varrella

Lavalle oli hyvä näkyvyys sekä lavan edestä että sivuilta. Kuvassa 11 on näkymä lavalle lavan sivusta. Erillistä pyörätuolikatsomoa ei ollut. Alueella oli kuitenkin tilaa ja pyörätuolista pystyi seuraamaan esitystä lavan vierestä.

Kuva 11. Esiintymislavalle oli hyvä näkyvyys

WC-tilat

Korsmanin pihassa ei ole inva-wc:tä. Tapahtuman internetsivuilla on asiasta maininta. Piha-alueella oli kaksi wc:tä, toinen Toivossa ja toinen Verstaassa (Kuva 12).

Kuva 12. Korsmanin pihan toinen wc-tila Verstaas-rakennuksessa

6.1.2 Haastattelu

Rakennuskulttuuritalo Toivon intendentin Tuulikki Kiilon mukaan rakennusten esteettömyysongelma on tiedostettu ja siihen on pyritty keksimään ratkaisuja. On kuitenkin todettu, että jos historiallisesti merkittävät rakennukset muokataan niin, että liikuntaesteisillä on mahdollisuus päästä sisään, menetetään olennainen osa kulttuuriperinnöllisestä opetuksesta. Rakennusten vaikeakulkuisuus, kapeat oviaukot ja pienet huoneet ovat osa historiaa. Sen sijaan on pyritty muilla mahdollisilla tavoilla lisätä saavutettavuutta. Kulttuuriperintöopetuksessa käytetään kaikkia aisteja: näköä, kuuloa, tuntoa, makua ja hajua. (Kiilo henkilökohtainen tiedonanto 12.10.2012.)

Tapaamisen aikana pyrimme kehittämään alueen esteettömyyttä. Ehdotin, että Korsmanin talon sisäänkäyntiin asennetaan tukikahvoja, jolloin sisäänkäynnin käyttö mahdollistuu useammalle. Ehdotin myös porttien yhteyteen lisättävää karttaa korttelin rakennuksista, jolloin alueen hahmottaminen olisi helpompaa. Kiilon mukaan kartan lisääminen on ollut suunnitteilla aikaisemminkin.

6.1.3 Johtopäätökset ja muutosehdotukset

Tapahtuma kiinnosti erityisesti ikäihmisiä. Vanha puutaloympäristö sopi erityisen hyvin pelimannimusiikin esitysympäristöksi. Alueella oli paljon penkkejä, joilla voi istua ja nauttia tunnelmasta (Kuva 13). Alueella mahtui myös liikkumaan rollaattorilla ja pyöräkelkalla. Henkilökuntaa oli tarpeeksi paikalla ja he avustivat ja opastivat tarvittaessa. Kahvio sijaitsi ulkona, jolloin kaikilla oli asiointimahdollisuus. Tapaus oli ilmainen.

Kuva 13. Alueella oli penkkejä levähdystä ja musiikin kuuntelua varten

Tapahtumapaikalla olisi hyvä olla käytössä inva-wc. Kyseistä wc-tilaa on kuitenkin mahdotonta rakentaa nykyisiin rakennuksiin. Mahdollisuutena olisi esimerkiksi siirrettävä inva-wc. Alueella voisi myös olla ohjeistus, jossa pyydetäisiin jättämään pyörät porttien ulkopuolelle tai pihalle niihin varattuihin telineisiin. Tällöin jäisi enemmän tilaa liikkua piha-alueella.

6.2 Kulttuuritehdas Kehräämö

Lauantaina 18.8.2012 Kehräämöllä järjestettiin *Lasten Folk* ja *Lauantai-illan tanssit*. Lasten Folkissa oli musiikkia lapsille ja erilaisia työpajoja esimerkiksi villan huovutusta, kankaanpainantaa ja kielikylpypiste. Lauantai-illan tansseissa kuultiin musiikkiesityksiä ja tanssiminen oli myös mahdollista.

Kulttuuritehdas Kehräämö toimii Porin puuvillatehtaan sisäpihalla Pumpulikadulla ja on tapahtuma- ja kokoustila. Rakennuksessa on kahvio/baari ja tilausravintola. Kat-somopaikkoja tilassa on n. 260. Tila on pääosin Rakastajat-teatterin käytössä, mutta sitä vuokrataan myös muille tahoille. Kehräämö remontoitiin vuonna 2010 vanhasta kylmästä varastotilasta viihtyisäksi tapahtumatilaksi. Rakastajat-teatteri on vuonna

1991 perustettu vapaa ammattiteatteriryhmä. (Rakastajat-teatteri 2012; Meusel henkilökohtainen tiedonanto 19.12.2012)

6.2.1 Kartoitustulokset

Lasten Folk -tapahtuman sisäänpääsylippu maksoi 5€ ja Lauantai-illan tanssien 15€. Satakunnan Kansan kanta-asiakaskortilla aikuinen pääsi Lasten Folkiin puoleen hintaan. Pori Folkissa oli käytössä ns. Ystäväpassi. Passin haltijan ystävä pääsi ilmaiseksi maksulliseen tapahtumaan. Ystäväpassi on Satakunnan ammattikorkeakoulun hanke, jonka tarkoituksena on edistää esteetöntä pääsyä kulttuuri- ja taidetapahtumiin Satakunnan alueella. Ystäväpassin haltijalla voi olla liikkumisen, sosiaalisia tai kielellisiä esteitä osallistua tapahtumiin. Ystäväpassin haltijan avustaja pääsee ilmaiseksi mukaan avustamaan ja tukemaan passin haltijaa. Ystäväpassin haltija voi olla esimerkiksi kehitysvammainen tai maahanmuuttaja. (Ystäväpassi-hanke 2012)

Lasten Folkin pystyi kokemaan eri aistien avulla. Musiikkiesitysten lisäksi lapset voivat tehdä työpajoissa mm. huovutusta ja kankaanpainantaa. He saivat myös itse kokeilla kanteleen soittamista. Lauantai-illan tansseissa tunnelmaa loivat valot, musiikki ja tanssiminen.

Tapahtumapaikasta oli mahdollista kuunnella kuvailutulkkauksia Pori Folkin internetsivujen kautta. Näkövammaisen on tällöin helpompi hahmottaa tila saapuessaan paikalle. Kulttuuritehdas Kehräämön pohjapiirustus on melko selkeä, mutta tilassa olevat pylväävät luovat vaikeimmat haasteet liikkumiselle. Tapahtumapaikalla oli myös saatavilla selkokielistä tietoa sekä tietoa ruotsiksi ja englanniksi, samoin kuin Korsmanin pihassa. Mukaan otettavat tekstit löytyivät palvelupisteestä ja ne olivat samat kuin tapahtuman internetsivuilla. Internetsivuilla oli luettavissa etukäteen saavutettavuustietoa Kulttuuritehdas Kehräämöstä.

Sisäänkäynti ja opasteet

Maahan oli maalattu opasteita keskustan Eetunaukiolta Kulttuuritehdas Kehräämölle noin kilometrin matkalla (Kuva 14). Kehräämö on tapahtumapaikoista ainoa, joka

sijaitsee keskustan ulkopuolella, joen toisella puolella. Maalatut merkit opastivat keskustasta tapahtumapaikalle.

Kuva 14. Maalattu opaste maassa

Kehräämö sijaitsee vanhan puuvillatehtaan sisäpihalla. Sisäänkäynti Lasten Folkiin löytyi helposti, sillä pihalla oli esiintymässä afrikkalainen rumpuryhmä. Rumpujen äänet johdattelivat sisäänkäynnin luo.

Inva-pysäköintipaikkoja ei ole, mutta sisäpihalla Kehräämön edessä ja välittömässä läheisyydessä on paljon parkkitilaa. Piha-alue on asfaltoitu. Sisäänkäynti Kehräämöön on esteetön (Kuva 15). Ovella on matala kynnyks. Raskaan oloinen ovi oli koko tapahtuman ajan auki. Eteisessä oli naulakoita tavaransäilytystä varten. Narikkamaksua ei ollut ja säilytys tapahtui omalla vastuulla. Naulakot sijaitsivat melko korkealla, joten pyörätuolista käsin naulakoihin ei ylettynyt. Eteisessä on opasteet wc-tiloihin, jotka sijaitsevat väliseinän takana eteistilassa. Illalla sisäänkäynnillä oli punainen matto ja maton reunoilla köydet. Kulkureitti erottui hyvin maasta.

Kuva 15. Sisäänkäynti Kulttuuritehdas Kehräämöön päivällä ja illalla

Palvelupiste

Palvelupiste/lipunmyynti sijaitsi heti sisäänkäynnin luona (Kuva 16). Päivällä ja illalla palvelupiste oli sama. Osa pisteen pöydistä oli matalia, joten myös lapset ja pyörätuolissa istuvat ylettivät asioimaan (Kuva 17). Henkilökunnan tunnisti Pori Folkpaidasta ja kaulassa olevasta työläinen-passista. Henkilökunta opasti ja avusti tarvittaessa. Palvelupisteen läheltä naulakoiden edessä olevalta pöydältä löytyi materiaalia tapahtumasta selkokielellä, ruotsiksi ja englanniksi. Materiaali oli sama, joka löytyy Pori Folkin internetsivuilta.

Kuva 16. Lipunmyynti sisäänkäynnin luona

Kuva 17. Palvelupiste, johon myös lapset ylettyvät

Tila

Sisäänkäynnin jälkeen sijaitsevat naulakot ja wc-tilat. Salin puolella on kaksi baaritiskiä. Esiintymislavan edessä on tilaa ja salissa sijaitsee porrastettu katsomo. Rakennuksen historia näkyy tilassa, sillä siellä on paljon pylväitä. Lattiaa pitkin ei kulje esimerkiksi sähköjohtoja tai muuta, eli kompastumisriskiä ei ole. Tilassa on helppo liikkua ja kaikki sijaitsee katsomoa lukuun ottamatta samassa tasossa. Kuva 18 on Kehräämön salista.

Kuva 18. Kehräämön salissa on avointa tilaa

Katsomo oli porrastettu ja siellä oli tuoleja ja pieniä pöytiä (Kuva 19). Katsomon ulkoreunoilla kulki kaiteet, mutta keskiosassa ei ollut tukikaidetta. Portaat oli merkattu huomiotarroilla, joista osa hohtivat pimeässä (Kuva 20). Tilassa ei ollut erillistä pyörätuolikatsomoa, mutta pyörätuolilla oli mahdollista seurata esitystä monesta eri paikasta, lavan läheltä tai kauempaa. Tila on väriltään tumma: eteisessä on mustat seinät, lattiat ovat tummaa puuta, pylväät ovat ruskeat, seinät ovat punertavaa tiiltä ja katto on tumma.

Kuva 19. Katsomo sivusta

Kuva 20. Katsomon portaat on merkitty huomioteipillä

Lasten Folkin työpisteet olivat matalilla pöydillä ja niiden ääreen pääsi myös pyörätuolilla. Työpisteet oli sijoitettu tilan reunoille ja lasten oli helppo osallistua työpisteisiin. Suurin osa muista pöydistä ja baarijakkaroista olivat liian korkeita lasten käytettäväksi (Kuva 21). Illalla taas kalusteet toimivat paremmin. Istumapaikkoja oli riittävästi. Tilasta löytyi tuoleja, baarijakkaroita, penkkejä ja päivätahtumassa lattia-tyynyjä.

Kuva 21. Baarijakkarat ja -pöydät

Valaistus oli sekä päivällä että illalla riittävä. Illalla valaistus oli hämärämpi ja iltaohjelmaan sopiva. Tilassa näki liikkua ja mm. pylvää oli valaistu, joten törmäämisriski

oli pieni (Kuva 22). Näkövammaisten kulkemista tilassa helpotti etukäteen kuunneltu kuvailutulkkaus.

Kuva 22. Iltaohjelman aikaan valaistus oli himmeä

WC-tilat

Kehräämössä on kolme wc-tilaa: inva-wc/artistien wc, miesten wc ja naisten wc. Kaikkiin wc-tiloihin oli matala kynnyks. Inva-wc oli tilava. Wc:ssä ei ollut hälytysnappia. Wc-istuimen vieressä oli vain yksi tukikaide ja wc-istuin on vaikea erottaa samanvärisestä lattiasta. Kuvassa 23 on naisten wc sekä inva-wc:n istuin.

Kuva 23. Naisten wc sekä inva-wc

Kaikissa wc-tiloissa oli kaksi pottaa ja koroke lapsia varten. Naisten wc:ssä oli lisäksi hoitopöytä. Wc:iden ja käytävän lattiat olivat erivärisiä (Kuva 24).

Kuva 24. Eteisen lattian ja wc:n lattian värit eroavat toisistaan

6.2.2 Haastattelu

Rakastajat-teatterin teatterinjohtajan Angelika Meuselin mukaan Kulttuuritehdas Kehräämö pyrkii olemaan kaikkien kaupunkilaisten olohuone, jonne olisi helppo tulla. Kehräämö on vanha puuvillatehtaan varastotila, joka vuonna 2010 remontoitiin tapahtumatilaksi. Paikalla mm. uusittiin lattia sekä johdettiin sähköt. Inva-wc-tilat suunniteltiin yhdessä Porin kaupungin edustajan kanssa. Tila on myös muussa käytössä teatteriesitysten lisäksi. Paikassa järjestetään mm. seminaareja, häitä ja muita tapahtumia. (Meusel henkilökohtainen tiedonanto 19.12.2012)

Kehräämö sijaitsee vanhan tehdasalueen sisäpihalla. Rakennuksen seinässä on Rakastajien kyltti sekä esitysten aikaan ulkona on opasteena toimiva A-kyltti. Lippujen varausten yhteydessä puhelimitse Rakastajien Lippulinja ohjeistaa tarvittaessa uudet asiakkaat Kehräämöön. (Meusel henkilökohtainen tiedonanto 19.12.2012)

Kehräämön ulko-ovi on melko raskas avata. Rakastajat-teatterin esitysten aikana ovi on auki ja paikalla on myös järjestyksenvalvoja tai muuta henkilökuntaa. Henkilökuntaa on paikalla riittävästi, sisäänkäynnillä on ovimies, lipunmyynnissä henkilö ja naulakoilla on henkilö. (Meusel henkilökohtainen tiedonanto 19.12.2012)

6.2.3 Johtopäätökset ja muutosehdotukset

Lasten Folkissa perheet oli otettu hyvin huomioon. Paikalla oli mahdollisuus lainata kuulosuojaimia perheen pienimmille. Kahviossa/baarissa ei myyty alkoholia päivätaapahtuman aikana, vaan myynnissä oli pullaa, mehua, maitoa ja kahvia. Pihalla Kehräämön ulko-oven vieressä oli vartioimaton vaunuparkkialue. Wc-tiloissa oli hoitopöytä, pottia ja korokkeita. Kahvion tiski oli liian korkea lapsille, mutta palvelutiski, jossa oli arvontaa lapsille, oli tarpeeksi matala.

Tila sopi molempiin tapahtumiin hyvin. Se oli muokattavissa sekä lastentapahtumaan päivällä, että aikuisten iltatapahtumaan. Henkilökunta muokkasi tilaa tarvittaessa tapahtuman edetessä, esimerkiksi tuoleja aseteltiin lavan eteen lisää ja pöytien paikkaa siirrettiin tarpeen mukaan. Äänet kuuluivat tilassa hyvin, esiintyjillä oli mikrofoni.

Kyltit ja opasteet olivat selkeitä: musta teksti valkoisella pohjalla riittävän suurella fontilla.

Kehräämön inva-wc-tiloihin voisi tehdä muutamia muutoksia käytön helpottamiseksi. Wc-istuimen tulisi erottua lattian väristä. Koko istuimen vaihtamisen sijaan voisi vaihtaa esimerkiksi istuinrenkaan eriväriseksi. Poljettava roskakori tulisi vaihtaa toisenlaiseksi, sillä roskakorin avaaminen jalalla pyörätuolista käsin saattaa olla mahdollista. Tilaan voisi lisätä toisen tukikahvan, jotta wc-istuimen molemmilla puolilla olisi tukea saatavilla. Oven sisäpuolelle tulisi asentaa vetokahva, jotta sen kiinnittäminen helpottuisi pyörätuolin käyttäjillä. Eteisen naulakoille tulisi lisätä muutama matalammalla oleva ripustusnaula. Myös matalia pöytiä ja tuoleja tulisi olla käytettävissä baarijakkaroitten lisäksi.

7 POHDINTA

Esteettömyys ja saavutettavuus ovat nykypäivän muotisanoja ja on hienoa, että asiaa nostetaan esille. Esimerkiksi lehdistä saa lukea miten vanhojen kerrostalojen hissit on uusittu niin, että hissiin on pääsy maan tasalta ja turhat portaat on poistettu. Jokainen meistä saattaa olla jossain elämänsä vaiheessa ainakin hetkellisesti liikuntarajoitteinen, joten esteettömyys koskee meitä kaikkia.

Saavutettavuus oli selvästi otettu huomioon Pori Folkissa. Näyttää siltä, että Kulttuuriri saavutettavaksi Satakunnassa -hanke tuki saavutettavuuden lisäämistä. Voidaan kuitenkin pohtia olisivatko opinnäytetyöni tulokset olleet erilaisia, jos Pori Folk ei olisi osallistunut hankkeeseen.

Menetelminä havainnointi ja haastattelu olivat toimivia. Haastattelut tehtiin tapahtumapaikoilla, jolloin oli mahdollista tutustua paikan päällä fyysiseen ympäristöön. Haastattelukysymykset oli laadittu etukäteen, mutta myös vapaalle keskustelulle jäi tilaa. Kartoitustulokset eivät kuitenkaan ole tarkkaan mitattua esteettömyystietoa vaan perustuu havainnointiin, jolloin tutkijan omat ennakkokäsitykset vaikuttavat

taustalla. Tapahtumapaikkojen henkilökunnan haastattelujen lisäksi tutkimukseen olisi voinut lisätä käyttäjäkyselyn, jolloin osallistujien todelliset kokemukset ja mielipiteet olisivat tulleet esille. Haastattelut ja havainnointi täydensivät toisiaan.

Vaikka suunniteltuja haastatteluja tapahtumaan osallistujien kanssa ei ollut, niin vuorovaikutuksessa nousi esiin erilaisia kokemuksia. Eräs pelimanni kertoi monien soittajienkin olevan ikääntyneitä, joten heidän käyttämiinsä tiloihin kannattaisi kiinnittää huomiota. Toiveena oli myös, että esiintymispaikat eivät olisi kaukana toisistaan, jotta siirtymiset sujuisivat mukavasti. Tapahtuman osallistujien lisäksi esteettömyydestä hyötyvät myös esiintyjät. Erään osallistujan mukaan Korsmanin pihan wc-tilat ovat ahtaat ja niissä on melko hankala toimia, vaikka pystyykin liikkumaan normaalisti. Opinnäytetyötä tehdessäni keskusteluissa tuli myös esille onko esteettömyyden kanssa menty jo liian pitkälle? Kaikki kynnykset ja raput pyritään poistamaan ja samalla kuitenkin kannustetaan ihmisiä hyötyliikuntaan ja kulkemaan portaita hissien sijaan. Muuttuuko ihminen liikkumisen suhteen laiskaksi kun ei tarvitse enää avata ovia itse tai nousta portaita ylös? Julkisten tilojen esteettömyys on kuitenkin tärkeä ja ehdoton asia. Omissa kotiympäristöissään ihmisillä voi kuitenkin olla esteellisiä ja vaikeakulkuisia tiloja.

Kartoitustilanteet sujuivat hyvin, sain rauhassa havainnoida ympäristöä ja tehdä muistiinpanoja. Kartoitus oli hyvä suorittaa käytännön tilanteessa, jotta näki kuinka tilat toimivat käytössä. Olisin voinut tehdä kartoituskaavakkeesta vielä tarkemman, jolloin todennäköisesti olisin huomionnut vielä enemmän asioita. Tulosten luotettavuuden arvioinnissa tulee huomioda se, että havainnoijana toimi yksilö, jonka subjektiivinen näkemys heijastuu tuloksissa. Joku toinen olisi saattanut huomata jotakin, joka minulta jäi huomaamatta. Opinnäytetyössä olisi voitu tutkia myös muita saavutettavuuden osa-alueita esimerkiksi päätöksentekoa ja asenteita, mutta se olisi vaatinut laajempaa havainnointia koko Pori Folk -työyhteisössä.

Rakennetun ympäristön esteettömyys ei aina ole mahdollista. Esimerkiksi vanhoja rakennuksia, jotka ovat suojeltuja kohteita, ei voida muokata miten tahansa. Uudisrakentamisessa esteettömyys on helpompi saavuttaa. Erilaisista rakennuksista on tehty paljon fyysisen ympäristön esteettömyyskartoituksia, mutta tapahtumista vastaavan-

laisia töitä ei juuri ole. Kulttuuria kaikille -palvelu on kuitenkin julkaissut materiaalia tähän liittyen.

Pori Folk -kaupunkifestivaalilla on saavutettavuusasiat hyvällä mallilla. Opinnäyte-työn tekemisen kautta myös omat näkemykseni esteettömyydestä ja saavutettavuudesta laajenivat. Kulttuuri saavutettavaksi Satakunnassa -hanke oli hyvä tapa välittää tietoa saavutettavuudesta kulttuurialan osaajille. Pori Folk toimii hyvänä esimerkkinä esteettömyyden ja saavutettavuuden saralla muille Satakunnan alueen tapahtumille. Asenteet ratkaisevat ja kun asenne on oikea, voidaan pienillä asioilla parantaa merkittävästi esteettömyyttä ja saavutettavuutta. Olemassa olevat oppaat ja tarkistuslistat ovat hyviä ja helppoja keinoja varmistaa kulttuuritapahtuman saavutettavuus. Tällaisten oppaiden käyttö on vastaisuudessakin toivottavaa.

LÄHTEET

Asetus vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista. 1987. A 18.9.1987/759.

Esteettömyys – Esteittä eteenpäin. Invalidiliitto. Viitattu 1.6.2012.
<http://www.esteeton.fi/portal/fi/tieto-osio/esteettomyys/>

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

ICF. Toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden kansainvälinen luokitus. 2004. Stakes

Karppi, S-L. 2009. Toimintakyky on selviytymistä elämän haasteista. Viitattu 10.10.2012.
<http://www.kela.fi/in/internet/suomi.nsf/NET/261006153959HJ?openDocument>

Kettunen, R., Kähäri-Wiik, K., Vuori-Kemilä, A. & Ihalainen, J. 2009. Kuntoutumisen mahdollisuudet. 4. uud. p. Helsinki: WSOYpro Oy.

Kiilo, T. 2012. Intendentti, Rakennuskulttuuritalo Toivo, Satakunnan Museo. Pori. Henkilökohtainen tiedonanto 12.10.2012.

Kulttuuri saavutettavaksi Satakunnassa -hanke. Viitattu 8.6.2012.
<http://www.pori.fi/kulttuuri/kulttuurisaavutettavaksisatakunnassa-hanke.html>

Kulttuuria kaikille. Valtion taidemuseo. 2012. Viitattu 1.6.2012.
http://www.kulttuuriakaikille.info/saavutettavuus_mita_on_saavutettavuus

Kulttuurikohteiden esteettömyyden tarkistuslista. 2012. Kulttuuria kaikille -palvelu. Viitattu 24.7.2012.
http://www.kulttuuriakaikille.fi/doc/tarkistuslistat/kulttuurikohteiden_esteettomyys_tarkistuslist.pdf

Kuvaja, S. 2012. SAMK:n Kaikkien Yyteri -hanke ylsi voittoon Barcelonassa. Viitattu 11.6.2012. <http://www.satakunnankansa.fi/Satakunta/1194739106358/artikkeli/samk+n+kaikkiek+yyteri+-hanke+yysi+voittoon+barcelonassa.html>

Laitinen A-M. & Uotila N. 2011. Kelaten keikalle: Kulttuurikohteiden esteettömyyskartoituksia Jyväskylässä. AMK-opinnäytetyö. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Viitattu 1.11.2012. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2011060711347>

Lapinleimu, P. 2009. Kimmokkeet ja muutosajurit – miksi Dfa/esteettömyys/saavutettavuusstrategiamme on tehty? Teoksessa P. Tahkokallio (toim.) Tulevaisuus on saavutettava. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) ja Suomen Dfa-verkosto, 18–23.

Maankäyttö- ja rakennuslaki. 1999. L 5.2.1999/132 muutoksineen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. Kulttuurin saavutettavuus. 2012. Viitattu 29.10.2012. http://www.minedu.fi/OPM/Kulttuuri/monikulttuurisuus/kulttuurin_saavutettavuus.html?lang=fi

Peltola, S. 2011. Hämeen keskiaikamarkkinoiden saavutettavuus: kartoitus ja kehittäminen. AMK-opinnäytetyö. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Viitattu 1.11.2012. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201105127555>

Porin kaupunki – Pori Folk. 2012. Viitattu 5.10.2012. <http://www.pori.fi/kulttuuri/porifolk.html>

Rakastajat-teatteri. 2012. Viitattu 5.10.2012. <http://www.rakastajat.fi/>

Rakennetun ympäristön esteettömyyskartoitus – Opas kartoituksen tilaajalle ja toteuttajalle. 2009. Invalidiliitto. Saatavilla: http://inport2.invalidiliitto.fi/Raken_Ympariston_Esteet_netti.pdf

Rakennuskulttuuritalo Toivo ja Korsmanin talo. 2012. Viitattu 5.10.2012. <http://www2.pori.fi/smu/sivut/index.php?p=169>

Ruisrock. 2012. Ruisrock antaa 10 saavutettavuuslupausta kesälle 2012. Viitattu 29.10.2012. <http://www.ruisrock.fi/fi/uutinen/29>

Ruonakoski A., Somerpalo S., Kaakinen J. & Kinnunen R. 2005. Esteettömyys ja ikääntyneiden palvelutarve. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2005: 11. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö & Liikenne- ja viestintäministeriö.

Sarja, A. 2002. Esteetön ympäristö. Perhehoito 3, 24.

Sosiaaliportti.fi. 2012. Viitattu 5.10.2012. <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/vammaispalvelujen-kasikirja/tyovalineitat/arviointimenetelmia/toimintakyvyn-arviointi/#ots1>

Suomen Design for All -verkosto. Viitattu 11.6.2012. <http://dfasuomi.stakes.fi/FI/index.htm>

Suomen perustuslaki. 1999. L 11.6.1999/731 muutoksineen.

Suomen RakMK F1. 2005. Esteetön rakennus. Määräykset ja ohjeet 2005. Helsinki: Ympäristöministeriö, Asunto ja rakennusosasto.

Svensson, E. 2003. Museo kaikille. Pohjoismaiden esteettömyys- ja saavutettavuusopas. Taidemuseoalan kehittämissyksikkö KEHYS.

Tahkokallio, P. 2009. Dfa-strategiat. Teoksessa P. Tahkokallio (toim.) Tulevaisuus on saavutettava. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) ja Suomen Dfa-verkosto, 12–16.

Taide tarjolle, kulttuuri kaikille – Vammaiset ja kulttuuri -toimikunnan ehdotus toimenpideohjelmaksi. 2004. Opetusministeriön julkaisuja 2004: 29. Opetusministeriö.

Viestinnän saavutettavuuden tarkistuslista. 2012. Kulttuuria kaikille –palvelu. Viitattu 24.7.2012.

http://www.kulttuuriakaikille.info/doc/tarkistuslistat/Viestinnan_saavutettavuuden_tarkistuslista.pdf

Vilkkä, H. 2006. Tutki ja havainnoi. Helsinki: Tammi.

Ystäväpassi-hanke. 2012. Viitattu 1.11.2012. <http://www.samk.fi/ystavapassi>

LIITE 1

Kartoituskaavake

Kartoituksen tekijä _____ Paikka _____ Päivämäärä _____

	KYLLÄ	EI	HUOMIOITA
Onko sisäänkäynnin luona auton pysähtymispaikka?			
Onko vammaispysäköintipaikkoja?			
Onko sisäänkäynnin luo johtava kulkuväylä esteetön?			
Onko rakennukseen portaaton sisäänkäynti?			
Onko ulko-oven avaamiselle riittävästi tilaa?			
Onko sisäänkäynnin valaistus riittävä?			
Onko mahdollinen luiska toteutettu määräysten mukaisesti?			
Pystyykö pyörätuolin käyttäjä avaamaan oven ja kulkemaan siitä?			
Avustaako henkilökunta tarvittaessa esim. ovissa kulkemisessa tai istumapaikalle siirtymisessä sekä tarjoaako saatavilla olevia apuvälineitä?			
Onko kaikkiin tiloihin esteetön pääsy (ei portaita/porrasaskelmia)?			
Ovatko mahdolliset portaat turvalliset?			
Onko liikkumisesteisille käyttäjille soveltuvia WC-tiloja?			

Onko WC-tilaan saatavissa apua tarvittaessa?			
Onko naulakkotiloissa ripustimia, joihin ulottuu matalalta (esim. lapset tai pyörätuolista käsin)?			
Onko yleisötiloissa riittävästi istuinpaikkoja?			
Onko ainakin osa palvelutiskistä sopivan korkuinen pyörätuolin käyttäjälle, onko palvelutiskissä induktiosilmukka tai muu kuulemisen apuväline?			
Onko yleisötilojen valaistus riittävä, mutta häikäisemätön?			
Onko lattiamateriaali turvallinen?			
Ohjaavatko kulkuväylät tärkeiden kohteiden kuten esimerkiksi sisäänkäynnin tai palvelutiskin luokse?			
Onko sisäänkäynnin luona selkeitä opastetauluja tai pienoismalleja?			
Onko mukaan otettavaa opaskarttaa?			
Onko opasteissa symbolitunnukset?			
Ovatko viestintämateriaalit visuaalisesti selkeitä?			
Onko viestintämateriaaleissa käytetty kieli selkeää ja ymmärrettävää?			
Kerrotaanko kohteen saavutettavuudesta symbolien ja tekstien avulla: a) verkkosivuilla b) esitteissä?			
Onko viestinnässä käytetty useita eri kieliä?			
Onko selkokielistä viestintää?			
Onko viittomakielistä viestintää?			

Onko saavutettavuudesta kertovaa esitettä/opaslehtistä?			
Onko alueella tarpeeksi levähdyspaikkoja (penkkejä)?			
Miten lapsiperheet on huomioitu?			
Onko vessassa pottaa tai hoitoalustaa?			
Onko kuulosuojaimia lainattavissa?			

16.8.2012 Reetta-Kaisa Vento

Ajatuksia Pori Folk -kaupunkifestivaalin saavutettavuudesta

Reetta-Kaisa Vento, fysioterapian opiskelija KUVAT Reetta-Kaisa Vento, Tiina Laakso

Pääseekö pyörätuolilla konsertteihin? Löytyykö pääsymaksuista jokaisen kukkarolle sopiva hinta? Ovatko tapahtumapaikat helposti löydettävissä?

Pori Folk on kaupunkifestivaali, joka järjestettiin tänä vuonna jo 13 kerran. 17.-19.8.2012 järjestetyillä festivaaleilla kuultiin perinteistä kansanmusiikkia modernilla otteella. Festivaaleilla nautittiin tanssista, laulusta ja käsitöistä. Tapahtumapaikkoja oli yhdeksän ympäri Porin keskustaa.

Kaikilla tulisi olla oikeus nauttia kulttuurista. Saavutettavuuteen ja esteettömyyteen on alettu kiinnittämään huomiota enenevässä määrin. Kulttuuria Kaikille -palvelu tarjoaa tietoa kulttuuripalvelujen saavutettavuudesta. Se tarjoaa myös työkaluja, joilla saavutettavuuden lisääminen omaan tapahtumaan on helppoa. Internetsivuilta saa ladattua "tarkistuslistoja", joilla työntekijän on helppo perehtyä aiheeseen ja tarkistaa onko oma tapahtuma saavutettava. Turussa järjestettävä Ruisrock panosti kesällä 2012 saavutettavuuteen tekemällä keväällä kyselyn festivaalin aikaisempien vuosien kävijöille. Kyselyn tuloksia hyödynnettiin kesän tapahtuman suunnittelussa, ja huomioon otettiin mm. festivaalialueelle saapuminen, valaistuksen määrä, yleiset avustajat alueella sekä internetsivujen viestintä.

Opinnäytetyön aihetta metsästämissä

Opiskelen fysioterapiaa Satakunnan Ammattikorkeakoulussa. Fysioterapeutin näkökulmasta esteettömyyttä ajatellaan usein fyysisen esteen eli liikuntarajoitteen kautta. Olen ollut kiinnostunut esteettömyydestä koko opiskeluaikani. Kahtena kesänä henkilökohtaisena avustajana työskennellessäni pyörätuoliliskat ja invataksit ovat tulleet tutuiksi. Opiskelun

aikana olen kiertänyt pyörätuolissa istuen kaupungilla eri kohteita läpi ja arvioinut kuinka esteettömyys on toteutunut. Saavutettavuudessa on kuitenkin kyse myös muustakin kuin fyysisen esteen olemassaolosta. Esimerkiksi sosiaalisten tai kielellisten esteiden vuoksi osallistuminen johonkin kulttuuritapahtumaan saattaa jäädä. Teatteriin, taidenäyttelyyn, konserttiin tai vaikka museoon meneminen voi olla haastavaa jollekin, jos tietoa ei ole etukäteen selkokielellä tai jos tila ei ole helposti löydettävissä.

Satakunnan ammattikorkeakoulun hanke Kaikkien Yhteri voitti huhtikuussa 2012 Design for All -kilpailun. Voitto oli hieno uutinen ja herätti minun mielenkiinnon opinnäytetyön aiheeseen. Keväällä otin yhteyttä projektityöntekijä Riikka Tupalaan ja hän kertoi, että Pori Folk olisi halukas tilaamaan kartoitusta tapahtumansa esteettömyydestä ja saavutettavuudesta. Aihe oli juuri sopiva minulle ja tartuin tilaisuuteen heti. Palaveri Porin kaupungin kulttuurituottajan Emma Suden kanssa meni hyvin ja aloin hommiin. Etsin tietoa ja suunnittelin miten aikoisin kartoituksen toteuttaa.

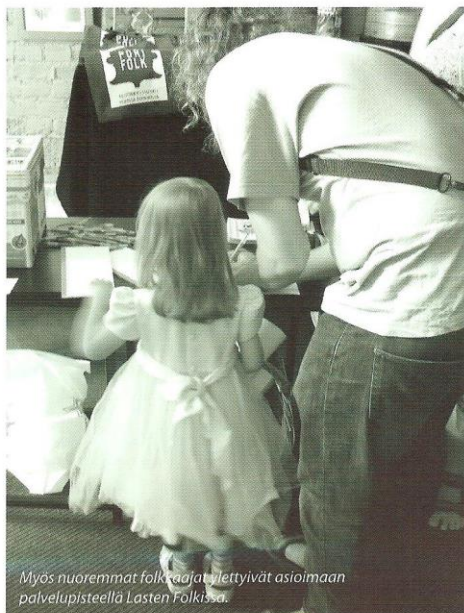
Esteettömyyskartoituksia on monenlaisia. Oma tutkimukseni on ns. osallistuvaa havainnointia. En kulje kaltevuusmittarin tai mittanauhan kanssa kohteissa, vaan silmämääräisesti kartoitan ympäristöä havainnoimalla. Laadin kartoituskaavakkeen, jonka avulla olisi helppo tarkistaa mm. onko tapahtumapaikkaan esteetön sisäänpääsy, löytyykö

Kaikilla tulisi olla oikeus nauttia kulttuurista.

alueelta opasteita, onko liikuntaesteisille sopivia wc-tiloja ja ovatko tapahtuman hinnat kohtuullisia. Otan myös valokuvia kohteista, jotta raportointi olisi helpompaa. Teen kartoituksen kahdesta tapahtumapaikasta: Korsmanin pihasta ja Kulttuuritehdas Kehräämöstä. Korsmanin pihassa on folkattu aikaisempinakin vuosina, mutta Kehräämö on Pori Folkin tapahtumapaikkana uusi.

Otteita opiskelijan päiväkirjasta

Pori Folk lähestyy ja kamera on ladattu sekä punakynä on valmiina merkintöjen tekemiseksi. Ennen tapahtumaviikonloppua Satakunnan Kanssa otti yhteyttä ja pyysi haastattelua. Sovin tapaamisen toimittajan kanssa. Jännitti aika lailla! On hienoa, että esteettömyys ja saavutettavuus kiinnostavat ja asiaa nostetaan esille maakunnan lehdessä.

Myös nuoremmat folkkaajat tulleet asiomaan palvelupisteellä Lasten Folkissa.

Pe 17.8.2012: Korsmanin piha, Pelimannisoitot ja käsityöläistori

Aurinko paistaa ja lämpömittari näyttää +23 astetta. Puutaloalueen pihalta kuuluu iloista pelimannimusiikkia. Piha muodostuu neljästä hirrestä rakennetusta asuinrakennuksesta ja ulkorakennuksesta 1800-luvulta. Kierrän ensin aluetta katsellen käsityöläistorin myyntipöytiä. Tarjoilla on mm. käsintehtyä saippuaa, pärekoreja, värjättyjä lankoja ja käsitöitä. Kierroksen jälkeen kaivan esiin kartoitusslomakkeen ja kameran. Kynä alkaa sauhuta ja merkintöjä syntyy. Alueella on paljon penkkejä, infopisteeltä löytyy tietoa myös englanniksi ja ruotsiksi ja ohjelma on selkeästi esillä, mutta rakennuksiin ei pääse esteettömästi. Kyseessä on kulttuurihistoriallisesti merkittävä kohde ja aina ei ole mahdollista muokata kohteita kaikkien tarpeita vastaavaksi. Otin paljon kuvia ja jutustelin ihmisten kanssa. Folk-väki nautti kesästä ja perinnesäikeistä.

La 18.8.2012: Kulttuuritehdas Kehräämö

Lasten Folk ja Lauantai-illan tanssit

Kehräämön pihasta kuuluu afrikkalaisten rumpujen päriä. Musiikki ja Kehräämöön johtavat katumaalausmerkit johdattelevat pikku folkkaajat perille. Kulttuuritehdas Kehräämö on vanha tehdasrakennus ja sijaitsee Porin Puuvillan sisäpihalla. Kehräämössä on lapsiperheet otettu hyvin huomioon. Vessasta löytyy mm. pottia ja hoitopöytä, ulkona on vaunuparkki ja kahvin lisäksi myydään mehua ja maitoa. Lavan eteen on kasattu erivärisiä tyynyjä, joilla lapset voivat istua. Lapset pääsevät kokeilemaan mm. huovutusta ja kankaanpainantaa. Illalla tunnelma Kehräämössä on muuttunut. Jorma Uotinen toimii Lauantai-illan tanssien isäntänä. Valaistus on hämärämpi ja tilaa on raivattu, jotta tanssiparit pääsevät vauhtiin.

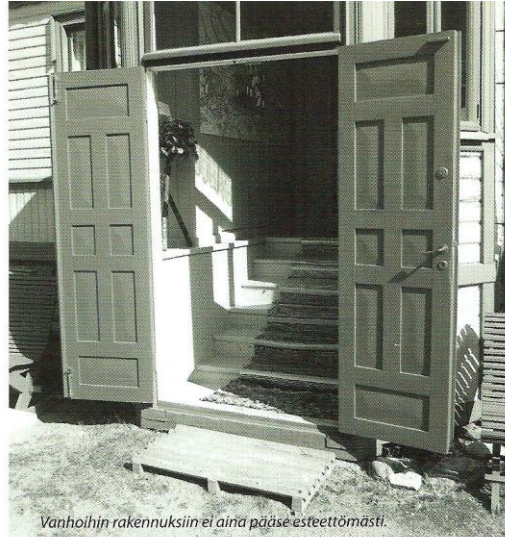
Saavutettiin saavutettavuus?

Materiaali opinnäytetyötä varten on nyt kerätty ja jäljellä on tulosten kirjoittaminen. Kuinka Pori Folk onnistui saavutettavuudessa? Päälimmäiseksi mielikuvaksi jäi hyvin järjestetty ja onnistunut tapahtuma. Internetsivuilla oli informoitu tapahtumista selkokielellä, suomeksi, ruotsiksi ja myös kuvailutulkaamalla. Sivuja oli myös mahdollista lukea apulaitteilla. Korsmanin pihaan ja Kehräämöön oli esteetön pääsy. Eri kohdeyleisöt oli myös otettu hyvin huomioon.

Syksyn aikana käyn koko materiaalin läpi ja kirjaan tarkat tulokset. Aihe on ollut mielenkiintoinen ja toivon, että työni kautta esteettömyyttä ja saavutettavuutta parannetaan taas vähän kerralla.

Reetta-Kaisa Vento on Pori Folk-festivaalille lopputyötään tekevä fysioterapian opiskelija Satakunnan ammattikorkeakoulusta.

Päällimmäiseksi mielikuvaksi jäi hyvin järjestetty ja onnistunut tapahtuma.

Vanhoihin rakennuksiin ei aina pääse esteettömästi.

Maalaukset kadulla johdattelivat Eetunaukiolta Kulttuuritehdas Kehräämöön.

Pori Folk –kaupunkifestivaali nosti saavutettavuuden vuoden 2012 tärkeäksi teemaksi. Kulttuuri saavutettavaksi Satakunnassa –hankkeen tuella festivaalin kotisivuille luotiin saavutettavuusviesti, josta löytyivät mm. tapahtumapaikkojen kuvaillututkkaukset ja seikkalainen ohjelma. Lisäksi jokaisesta yhdeksästä tapahtumapaikasta laadittiin esteettömyysinfo ja mm. opasteiden määrä lisättiin ja informatiivisuutta parannettiin. Hankkeen ohjelma löytyi myös englanniksi ja ruotsiksi.

Pori Folkilla on Korsmanin pihalla työnäytöksiä ja perinteiset pelimannisoitot. Reetta-Kaisa Venton mukaan piha ei ole liikuntarajoitteiselle ongelmaesteettömyystutkijalle mielenkiintoisia kohteita.

Hyvän tuulen pahanilma

Opinnäytetyö: Reetta-Kaisa Vento selvittää Pori Folkin esteettömyyden ja saavutettavuuden.

Jukkapekka Varjonen
Pori

Pori Folk -kaupunkifestivaalia taisi lykätä. Ilmatieteen laitos lupaa viikonlopuksi aurinkoisen kesäistä säätä.

Vaan onko Reetta-Kaisa Vento festivaalien pahan-

ilmanlintu? Hän kun tutkii festivaalilla, pääseekö tapahtumiin rollaattorilla, kuinka selkeästi niistä on tiedotettu ja kuinka hyvin erityisryhmien tarpeet on huomioitu.

Vento naurahtaa toimittajan keksimälle tittelille.
– En näe tehtävääni noin

ryppytsaiseksi. Mene nauttimaan esityksistä, ja ehkä löydän jotain, jota Pori Folk voi parantaa tulevina kesinä.

Satakunnan ammattikorkeakoulun fysioterapia-linjalla opiskeleva Vehto tekee opinnäytetyön Pori Folkin esteettömyydestä ja saavutettavuudesta.

IDEAN opinnäytetyöhönsä Vento sai, kun SAMK:n hanke *Kaikkien Yteri* voitti huhtikuussa Design for All -kilpailun omassa sarjassaan. Siinä Yterin rannalla kulkemista kehitettiin

mahdolliseksi myös pyörätuolille liikkuville.

Vento ei tarkastele Pori Folkin esteettömyyttä ja saavutettavuutta pelkästään teknisenä kysymyksenä, eli ovatko oviaukot tarpeeksi isoja pyörätuolille. Vento tutkii myös festivaalin saavutettavuutta, eli ovatko esimerkiksi järjestäjien jakamat tiedotteet tapahtumasta ymmärrettäviä.

Kyse on siis myös henkisesti kynnyksestä osallistua kulttuuritapahtumaan.

– Ystävähän on hyvä idea. Siinä ihminen, jolla on liikunnallinen, sosiaali-

nen tai kielellinen este, voi kutsua mukaansa avustajan ilmaiseksi.

MYÖS LIPPUJEN hinnat vaikuttavat saavutettavuuteen.

Pori Folkin järjestää kaupungin kulttuuriasiainkeskus. Kallein lippu on *Jorma Uotisen* lauantai-illan tansseihin, 15 euroa. Muut tapahtumat maksavat 2,50–12 euroa, suuri osa on maksuttomia.

Opiskelijavinkkelistä asiaa tarkastelevan Venton mukaan Pori Folkissa ihmisen taloudellinen tilanne ei

orsmanin talo ja rakennuskulttuuritalo Toivo ovat sen sijaan

Vaatii vastauksen

Mitä Pori Folk on selkokielellä?

Pori Folk -festivaalin uutuuksiin kuuluu internetistä löytyvä selkokielinen festivaalitiedote. Sen on laatinut maakuntajohtaja, selkokieliasiantuntija Pertti Rajala.

Oliko Pori Folk -ohjelman kääntäminen selkokielelle helppoa?

- Ei ollut. Kansanmusiikki on täynnä erikoistermejä ja käsitteitä, joita ei keski-vertokansalainen ymmärrä, saati sitten ihminen, jolla on lukemisen ymmärtämisen kanssa vaikeuksia.

- Ei tämä ole pelkästään kansanmusiikin ongelma. Kesän Suomi-Areenalla Ylen urheilutoimittaja Tapio Suominen kertoi, että Ylellä on kotisivuilla taitoluistelusanasto, jossa esitellään lutzit ja salchowit.

Omassa selkokieliesityksessä kirjoitat Pori Folkista ja orkesterista, joka soittaa rämebluesia. Eikö nämäkin

käsitteet olisi pitänyt selkiyttää?

- Urheilutermein sanottuna aika loppui kesken, ja jouduin kompromisseihin. Pori Folkin kanssa pohdin, että olisiko folk-sana pitänyt avata. Se kuitenkin on tapahtuman nimi.

- Pori Folkissa on iso katusuus artisteja, jotka ovat suurelle yleisölle tuntemattomia. Näin jälkikäteen ajatellen olisi pitänyt esitellä pari-kolme esiintyjää tarkemmin.

Pertti Rajala, olet koulutukseltasi kehitysvammaisten erityisopettaja. Millaisia kulttuurinkuluttajia kehitysvammaiset ovat?

- Mielestäni yhä aktiivisempia. Heillä on aikaa ja halua osallistua kulttuuri-tapahtumiin. Se tuo heille - kuten meille kaikille muillekin - sisältöä elämään. He vain tarvitsevat ennakkotietoa tapahtumista ymmärrettävässä muodossa.

nlintu

” Kuinka moni porilainen osaa Puuvillan sisäpihalla olevaan kehräämöön? Ei se kaikille mikään itsestäänselvyys ole.

Reetta-Kaisa Vento

ole este kulttuurikokemukselle.

- Folkissa on paljon ilmaisesityksiä, ja maksullisetkin ovat mielestäni varsin siedettävän hintaisia.

Etukäteen voi epäillä, ettei Vento löydä paljon kritisoitavaa Pori Folkista. Festivaalin kotisivuja on mah-

dollista lukea apulaitteilla. Kotisivuilla on myös erityinen konserttipaikkojen saatavuusinfo, selkokielinen festivaalitiedote sekä kuvailutulkaukset festivaalista.

Itse tapahtumapaikoista hän ei halua vielä puhua mitään, vaan haluaa kokea

ne ilman ennakkokäsityksiä.

AIEMPAA Pori Folk -suhdettaan Vento kuvaa satunnaiseksi. Eetunaukion esiintyjä on ohi kulkiessa tullut katsottua.

- Nythän Pori Folk ei soi Eetunaukiolla, mikä osaltaan haastaa järjestäjät. Saavutettavuuden yksi puo-

li on, että miten selkeitä ja helposti havaittavia opaskyltit ovat. Kuinka moni porilainen osaa Puuvillan sisäpihalla olevaan kehräämöön? Ei se kaikille mikään itsestäänselvyys ole.

→ Pori Folk 17.-19. elokuuta.

Pori Folk 2012

Tärpit

1. Lauantai-illan tanssit Jorma Uotisen johdolla. Jännä nähdä, onnistuvatko kehräämössä tanssit jopa pyörätuoliihmisille.
2. Lasten Folk kehräämössä. Uusi tapahtuma. Tarkastelen samalla, miten lastenkärryjen parkkeeraaminen ja vaihtovaihto onnistuvat.
3. Raappana ja Kuningasidea Bar Kinossa. Puhtaasti henkilökohtaisista syistä haluan kuulla suomi-reggaeta.

Reetta-Kaisa Vento